

Een veilig thuis in de samenleving

Beschermd wonen; handvatten en aandachtspunten
voor lokale belangenbehartigers

Een veilig thuis in de samenleving

Een veilig thuis hebben in de samenleving: het lijkt zo logisch, maar het is niet voor iedereen vanzelfsprekend. Als je worstelt met psychiatrische problematiek kan het soms verdraaid lastig zijn om je plek te vinden in de samenleving. Toch is dat waar we met zijn allen naartoe willen: een samenleving waar mensen met een psychische kwetsbaarheid welkom zijn en ertoe doen. Geen uitsluiting maar mee kunnen doen! Om die reden zijn in veel regio's gemeenten aan de slag gegaan met het maken van beleids- en toekomstplannen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Die plannen maken ze samen met zorgaanbieders, woningbouwcorporaties, cliënten- en familieorganisaties¹. Als basis hiervoor is het belangrijk om te bepalen hoe we ervoor kunnen zorgen dat die samenleving daadwerkelijk een plek is waar iedereen welkom en veilig is. In deze brochure doen we hiervoor een aantal handreikingen. Tevens bieden we handvatten om praktijksignalen en randvoorwaarden voor zelfstandig wonen bij gemeenten aan te kaarten en geven we aan op welke momenten je het gemakkelijkst invloed kunt uitoefenen.

De opbouw van de brochure is als volgt: we beginnen met de uitgangspunten voor het hebben van een veilig thuis in de samenleving, zoals de commissie Dannenberg ze formuleerde in het advies 'Van beschermd wonen naar een beschermd thuis'². Vervolgens gaan we in op hoe je aan tafel komt bij gemeenten, welke samenwerkingspartners en beïnvloedingsmomenten van belang zijn en wat een aantal belangrijke inhoudelijke uitdagingen zijn.

🟡 Noodzakelijke condities voor een thuis in de samenleving

De commissie Dannenberg, ingesteld door de VNG, formuleerde in het najaar 2015 een toekomstvisie voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang. Hierin schetst de commissie een realistisch perspectief om een veilig thuis in de samenleving voor een grote groep mensen met een psychische kwetsbaarheid mogelijk te maken. De commissie heeft hierbij acht noodzakelijke randvoorwaarden benoemd:

- 1 Versterken van zelfmanagement, ervaringsdeskundigheid en informele zorg
- 2 Garanderen van langdurige begeleiding met flexibele intensiteit
- 3 Ondersteuningscontinuüm voor herstel en participatie
- 4 Een breed arsenaal van woonvarianten
- 5 Beschikbare en betaalbare wooneenheden
- 6 Laagdrempelige toegang tot zorgfuncties
- 7 Duurzaam samenwerken tussen gemeenten en zorgverzekeraars
- 8 Borgen van kwaliteit en vraaggerichtheid van ondersteuning

1 Als wij spreken over cliënten- en familieorganisaties bedoelen we dat breed, ook deelnemers uit cliënten- en familieraden verstaan we hieronder.

2 vng.nl/files/vng/van-beschermd-wonen_20151109.pdf

De commissie verwacht dat het vele jaren kost om de omslag te maken naar een samenleving waarin mensen kunnen meedoen in plaats van te worden uitgesloten. Die jaren zijn nodig om voldoende voorzieningen in gemeenten op te bouwen of algemeen toegankelijk te maken en om een cultuuromslag te realiseren bij beleidsmakers, uitvoerders en bewoners. Daarom is het belangrijk om op lokaal niveau zorgvuldige plannen te maken in samenwerking met cliënten- en familieorganisaties en hen ook bij de uitvoering een belangrijke rol te geven. In de ggz zijn in 2012 al afspraken gemaakt om het aantal bedden terug te dringen ten gunste van de zorg in de thuissituatie. Gemeenten, zorginstellingen en verzekeraars zijn actief aan de slag gegaan met het maken van plannen, met het afbouwen van bedden en het opbouwen van ambulante voorzieningen. Dit zijn communicerende vaten. Het is essentieel om eerst te zorgen voor de noodzakelijke randvoorwaarden/condities voor een inclusieve samenleving alvorens voorzieningen in rap tempo af te bouwen. In de praktijk blijkt het tempo van afbouw hoger te liggen dan het tempo van opbouw. Het afgelopen jaren zagen we een stijging van de wachtlijsten voor beschermd wonen, maatschappelijke opvang en herstel- en respijthuizen. Er vallen meer mensen tussen wal en schip. Het is daarom extra belangrijk om in elke gemeente een adequaat plan van aanpak te maken dat voorziet in voldoende zorg en ondersteuning voor mensen die dit nodig hebben.

2

Inspraak, samenwerking en beïnvloeding

○ Aan tafel komen

Om mede vorm te kunnen geven aan de plannen voor beschermd wonen en maatschappelijke opvang is het belangrijk om aan tafel te zitten en een serieuze bijdrage te kunnen leveren. Dit is niet overal even goed geregeld. Soms word je niet uitgenodigd, soms mag je meepraten in de ronde voor het ophalen van signalen en niet in de beleidsvormende ronde, en soms zit je volwaardig aan tafel. Hieronder geven we een aantal tips om te zorgen dat de stem van mensen met een psychische en psychosociale kwetsbaarheid gehoord wordt en meetelt.

- **Geef mensen met een psychische of psychosociale kwetsbaarheid een gezicht.** Onbekend maakt onbemind. Vaak hebben mensen allerlei ideeën over de medemens met een psychische kwetsbaarheid. Die ideeën blijken vaak maar half, of zelfs in het geheel niet te kloppen met de werkelijkheid. Direct contact is de beste manier om beeldvorming bij te stellen en vooroordelen weg te nemen. Nodig politici en beleidsmakers uit om kennis te maken, nodig hen uit voor een werkbezoek. Vraag beleidsmakers als spreker op een bijeenkomst voor mensen met een psychische of psychosociale kwetsbaarheid om uit te leggen wat de plannen tot nu toe inhouden en regel voldoende tijd om hierover in gesprek te gaan met leden van cliënten- en familieraden; cliënten en familieorganisaties en adviesraden sociaal domein (Wmo-raden).
- **Sluit allianties.** Allereerst met bondgenoten vanuit de cliënten- en familiebeweging (cliënten- en familieraden, cliënten- en familieorganisaties). Het komt erg versnipperd over als iedereen apart contact zoekt met de gemeente. Je staat sterker als je samen het gesprek met de gemeente aangaat. Neem hierover ook contact op met de adviesraad sociaal domein. Zij moeten feitelijk zorgen dat jouw geluid naar voren wordt gebracht. Als ze dat nog niet doen, bijvoorbeeld omdat ze je geluid onvoldoende kennen, is het extra belangrijk om met hen in contact te treden en te kijken hoe je elkaar kan versterken.
- **Sluit allianties met organisaties en personen die ook een rol hebben bij 'thuis zijn in de samenleving':** zorginstellingen, woningcorporaties, huurdersorganisaties, welzijnsorganisaties. Zij kunnen er mede voor zorgen dat cliënten- en familieorganisaties uitgenodigd worden om mee te denken in de beleidsvorming en een lans breken voor je verhaal. Heb daarbij een scherp oog voor mensen die jouw belang begrijpen, bijvoorbeeld omdat ze hier zelf of via hun directe omgeving mee bekend zijn. Mensen die je belang begrijpen zijn goud waard. Zij kunnen je toegang geven tot mensen, beslissers en kanalen waar het ertoe doet. Of je wijzen op momenten waarop het belangrijk is om present te zijn.

- **De discussie over mensen met verward gedrag** kun je ook gebruiken als kruiwagen. De aandacht voor het onderwerp is er namelijk. Dan is er ook ruimte voor een andere, menselijker invulling. Zeker bij de media (krant, radio, tv, digitale media). Want te veel nadruk op verward gedrag vervuult de beeldvorming. Richt je daarbij op jouw verhaal: wie zijn de mensen met een psychische en psychosociale kwetsbaarheid en wat hebben zij nodig om te kunnen participeren? Wees persoonlijk en feitelijk. Laat zien hoe het mis kan gaan en hoe je dit kunt voorkomen. Laat zien welke talenten en wensen mensen hebben, welke bijdrage een ieder wil leveren aan de samenleving en waarom het belangrijk is dat zij meedoen. Neem daarvoor contact op met de regionale media. Wees hierbij wel alert op wat je wel en niet wilt vertellen en hoe openbaar jij wilt dat je verhaal wordt. (NB. Elke regio heeft tot oktober 2018 de tijd om de aanpak voor personen met verward gedrag op orde te krijgen. Er is ook een mogelijkheid om hiervoor subsidies aan te vragen bij ZonMw.)
- **Zorg dat er vertegenwoordigers klaar staan** die tijd en gelegenheid hebben om hun aandeel te leveren in de vorming van een inclusieve samenleving. Faciliteer hen in deze rol (inhoudelijk, mentaal, qua vaardigheden, inspiratie).

○ Samenwerkingspartners en momenten van inspraak

Voor een sterke inspraak op lokaal niveau is het belangrijk om de 'scope' te verbreden. Inspraak op het gebied van 'een veilig thuis hebben in de samenleving' kun je benaderen vanuit de welzijn- en zorgkant, maar ook vanuit de kant van het wonen. Woningcorporaties en huurdersverenigingen maken immers afspraken met gemeenten over de te bouwen woningen. Daarbij gaat het onder andere over ruimte voor experimenten, bijzondere woonvormen, voldoende betaalbare woningen, toewijzingsbeleid en sociale cohesie in de woonomgeving. In steeds meer gemeenten worden ook afspraken gemaakt om uithuiszettingen als gevolg van huurachterstand of overlast te voorkómen.

Een goede samenwerking tussen woonadviescommissies, huurdersorganisaties, lokale belangenbehartigers van mensen met een beperking en ouderenorganisaties is belangrijk. Samen met huurdersorganisaties kun je in gesprek gaan met de woningcorporaties om bijvoorbeeld te kijken of meer woningen levensbestendig kunnen worden gemaakt. Woningcorporaties willen ook nog weleens investeren in sociale ontmoetingspunten, zodat de sociale interactie in een buurt verbetert. Daarnaast kun je de mogelijkheden benutten van het VN-verdrag 'Gelijke rechten voor personen met een handicap'³ of het 'right to challenge' in de Wmo⁴.

Samen met alle bovengenoemde organisaties kun je ook besluiten om gebruik te maken van de openbare insprekavonden die de gemeente organiseert rond wonen. Hiervoor zijn twee onderdelen van groot belang, namelijk de prestatieafspraken en de woonvisie.

Ook is het goed om kennis te nemen van informatie op gebied van wonen en zorg, waar gemeenten gebruik van maken. Zo biedt het kenniscentrum Wonen-Zorg gemeenten allerlei handreikingen bij het opstellen van hun beleid en toekomstplannen⁵. En ook een samenwerkingsverband van woningcorporaties publiceerde een handelingskader voor kwetsbare groepen⁶.

○ Prestatieafspraken

In de prestatieafspraken spreken gemeenten en woningcorporaties af hoeveel woningen er gebouwd gaan worden en van welke type. Het is van belang dat hier wordt aangegeven dat er meer betaalbare woningen en levensbestendige woningen gebouwd moeten worden. Dus bijvoorbeeld voldoende woningen zonder trapje of andere obstakels voor de deur.

3 www.movisie.nl/artikel/vn-verdrag-rechten-mensen-beperking

4 www.movisie.nl/artikel/recht-burgers-om-gemeenten-uit-te-dagen

5 www.kcwz.nl/thema/scheidenwonenenzorg

6 www.corpovenista.nl/wp-content/uploads/Zorgen-over-wonen-eindrapport_def.pdf

Signalen die je hierbij kunt gebruiken zijn lange wachttijden voor mensen in instellingen, in de daklozenopvang en voor een sociale huurwoning. Deze signalen geven aan dat er onvoldoende betaalbare woningen zijn. Dring er ook op aan dat er in elke wijk voldoende betaalbare woningen zijn, zodat mensen kunnen kiezen in welke wijk ze willen wonen en niet aangewezen zijn op 1 à 2 wijken in de stad waar alle mensen wonen met een kleine beurs.

De prestatieafspraken worden in sommige gemeenten voor meerdere jaren gemaakt, bijvoorbeeld voor vier jaar. Soms worden ze jaarlijks bijgesteld. Vaak is het definitieve vaststellingsmoment tussen corporatie en gemeente in het najaar rond september/oktober en vindt de bekrachtiging in november/december plaats in de gemeenteraad. Er zijn dus twee momenten waarop je invloed kunt uitoefenen. Eerst via de huurdersvereniging, woningcorporatie en gemeenteambtenaren in augustus/september/oktober bij het vaststellen van de afspraken tussen gemeente en corporatie. En daarna is er nog een route via de politiek in november/december. De gemeenteraad stelt namelijk de prestatieafspraken vast.

○ Woonvisie

In de woonvisie kunnen ook de kwaliteit van de woonomgeving, de sociale integratie en de veiligheid worden besproken. Zijn er voldoende natuurlijke ontmoetingsplekken in de wijk? Hoe bereikbaar zijn de voorzieningen in de wijk, zoals de dokter, de apotheek en de tandarts, maar ook de supermarkt en dat gezellige koffietentje? De woonvisie is een onderlegger voor de prestatieafspraken. Check bij je gemeente wanneer de woonvisie wordt vastgesteld en voor hoeveel jaar. Zorg dat de wensen en behoeften van mensen met een psychische of psychosociale kwetsbaarheid in de woonvisie meegenomen worden. Maak bijvoorbeeld een tienpuntenplan en nodig de betreffende partijen uit om kennis te maken met de specifieke wensen en behoeften.

○ Wmo

Naast de afdeling Wonen van de gemeente, kun je inspraak hebben of advies uitbrengen over de Wmo-visie. Binnen de Wmo zou er ook aandacht moeten zijn voor wonen. Tot nu toe is die aandacht beperkt. Met name in het keukentafelgesprek dat de gemeente moet voeren, is er weinig aandacht voor (goed) wonen. Benaadruk dat er aandacht komt voor brandveiligheid (zijn er voldoende preventieve maatregelen genomen, weet een bewoner wat te doen bij brand?), de veiligheid van het huis en de buurt, contact maken, klussen in huis en de afstand tot mantelzorg. Vraag de gemeente om in kaart te brengen welk ondersteuningsaanbod er beschikbaar is en stimuleer vernieuwend aanbod.

○ Andere beïnvloedingmomenten

De visie op de Wmo wordt doorgaans elke vier jaar vastgesteld, de visie op beschermd wonen en maatschappelijke opvang geldt ook voor meerdere jaren. Wees bij de les als de periode voor de nota afloopt en zorg dat je klaarstaat om mee te doen in de evaluatie en voorbereiding op de nieuwe nota. Hierbij geldt dezelfde route als bij wonen: de eerste beïnvloeding gaat via de ambtelijke kanalen (welzijns- en zorginstellingen) en de adviesraad sociaal domein. Daarna is de tweede kans via de gemeenteraad die de nota uiteindelijk vaststelt.

Een ander beïnvloedingsmoment is de voorjaarsnota in mei. Hierin stellen gemeenten de kaders vast voor het beleid in het volgende kalenderjaar. Wil je bijvoorbeeld het punt maken dat er in het volgend kalenderjaar écht aandacht nodig is voor voldoende ontmoetingsplekken in de wijk, respijthuizen en beschikbare betaalbare woningen, breng dit in mei onder de aandacht bij de gemeenteraadsleden. Doe dit via de mail, schriftelijk en via direct contact. Zoals overal werkt persoonlijke betrokkenheid het best. Heb je een goed voorbeeld, breng dat dan ook onder de aandacht bij de pers.

Half/eind september verschijnt doorgaans de gemeentebegroting voor het volgend jaar. Hierin zijn de voornemens uit de voorjaarsnota financieel vertaald. Dit betekent dat je dan precies kunt zien aan welke zaken daadwerkelijk prioriteit wordt gegeven in het volgend kalenderjaar. Staat jouw punt hier onvoldoende in, of nog erger: wordt per ongeluk voorgesteld om iets wat jij heel belangrijk vindt af te schaffen, kom dan in actie en neem contact op met de gemeenteraadsleden en eventueel de pers.

3

Inhoudelijke uitdagingen

Hoewel gemeenten hard aan het werk zijn met het maken van gemeentelijke beleidsplannen beschermd wonen en maatschappelijke opvang, zijn de condities voor een beschermd thuis in de praktijk nog niet voldoende gerealiseerd. Dan gaat het met name om het versterken van zelfmanagement, ervaringsdeskundigheid en informele zorg (conditie 1), het tijdig op- en afschalen van de zorg (conditie 2) en het ondersteuningscontinuüm voor herstel en participatie (conditie 3). Het welkom zijn en voelen in de wijk is ook een punt van aandacht. Daarnaast signaleren we een gat in de zorg voor mensen die in crisis dreigen te raken. Zij behoeven intensievere aandacht en ondersteuning, alvorens (gedwongen) opgenomen te worden. Dat geldt ook voor mensen die weer ontslagen worden uit hun behandeling of opname. Zij ontberen vaak een intensieve ambulante ondersteuning bij het weer oppakken van hun leven en maatschappelijke rollen. Op deze punten ligt een belangrijke uitdaging voor gemeenten, cliënten- en familieorganisaties, zorgaanbieders en welzijnsorganisaties.

In dit hoofdstuk geven we een aantal tips en suggesties vanuit cliënten- en familieperspectief om 'Een veilig thuis ín de samenleving' dichterbij te brengen.

Welkom zijn

Veel mensen met een psychische kwetsbaarheid die langdurig beschermd wonen, durven de stap naar zelfstandig wonen niet zo makkelijk te zetten. Zij vragen zich af of ze wel welkom zijn in de buurt, of ze geaccepteerd worden en niet vereenzamen. Daarom is het belangrijk om veel aandacht te besteden aan integratie en inbedding in de wijk. Een sociaal toegankelijke buurt is een buurt waar je als inwoner gezien en gehoord wordt, iemand bent en mee kunt doen. Maatjesprojecten, projecten gericht op integratie in de wijk, zoals Buurtcirkels en kwartiermaken, kunnen hierbij helpen. Zo heeft Movisie 26 voorbeelden verzameld van inclusief wonen in de wijk⁷.

Stigmatisering staat het gevoel van welkom voelen soms flink in de weg. De manier waarop de discussie rondom mensen met verward gedrag in de media plaatsvindt doet de beeldvorming geen goed. Zorg daarom voor positieve beeldvorming, inzet van ervaringsdeskundigen in de wijk, goed contact met buurtbewoners en een gericht plan van aanpak om stigmatisering in de wijk en gemeente tegen te gaan.

7 [www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/GGZ-in-de-wijk%20\[MOV-12928868-1.1\].pdf](http://www.movisie.nl/sites/default/files/alfresco_files/GGZ-in-de-wijk%20[MOV-12928868-1.1].pdf)

○ Veiligheid

Daarnaast is het belangrijk dat mensen met een psychische kwetsbaarheid zich veilig voelen in de wijk en in hun woning. Een veilige buurt heeft goede verlichting, inbraakpreventie, weinig criminaliteit. Maar ook: niet meer in aanraking komen met daders (denk aan huiselijk geweld, loverboys, pesters of dealers). Zorg daarom voor preventief contact met de wijkagent. En breng met de nieuwe bewoners vooraf in kaart wat iemand nodig heeft om zich veilig te voelen en hoe een veilige plek kan worden gecreëerd. Soms heeft iemand zelf wel eens voor overlast gezorgd. In dat geval kan het nodig zijn om buurtbewoners gerust te stellen en afspraken te maken om spanningen tijdig te signaleren. De nabijheid van hulp of ondersteuning (bijvoorbeeld beschikbaar op afroep) speelt een belangrijke rol. Dat geldt ook voor het regelen van een achtervang voor als het minder goed gaat. Bijvoorbeeld door een woonvorm dichtbij, een logeerplek bij een voorziening of een andere vorm van menswaardige time-out mogelijkheden.

○ Geborgenheid, opbouwen van een netwerk en contacten in de wijk

Wonen is de basis van waaruit je kunt deelnemen aan de samenleving. Het is daarom van belang dat een woning betaalbaar is, voorzieningen in de buurt heeft en voldoende rust en geborgenheid geeft. En waar je, zeker als je nog jong bent, perspectief hebt. Daarnaast is het erg belangrijk om aandacht te hebben voor eenzaamheid. Onder de mensen met een psychische kwetsbaarheid is het aantal mensen die zich vaak of altijd eenzaam voelt 40 %⁸.

Als je nieuw bent in een wijk is het belangrijk om je weg te vinden. Waar zijn de winkels en ontmoetingsgelegenheden? Wie wonen er in de buurt, wat wordt er ondernomen, wat zijn plekken waar je makkelijk naartoe kunt gaan? Maatjes, kwartiermakers en actieve buurtbewoners kunnen hierin een belangrijke rol vervullen. Het is belangrijk dat de sociale kaart van de buurt bekend is bij de begeleiding. Buurtcirkels is een ander initiatief dat wordt ingezet om mensen zelfstandig te laten wonen.⁹

○ Diversiteit in wonen

In de loop der jaren zijn er steeds meer verschillende woonvormen ontstaan die enerzijds voorzien in onderlinge steun, draagkracht en sociale cohesie en anderzijds een rustplek, time-out en energie-oplaadplek bieden. We denken dan aan:

- Mixed wonen
- Herstel- of respijthuizen in zelfbeheer
- Het wegloophuis psychiatrie
- Wooninitiatieven vanuit een persoonsgebonden budget (pgb)

⁸ Wonen voor iedereen, Rapport van Ieder(in), MIND en Patiënten federatie n.a.v. een meldactie, december 2016: goedwonenvooriedereen.nl/rapporten

⁹ buurtcirkel.nl

Mixed wonen is een vorm van wonen, ontwikkeld door Stichting De Tussenvoorziening in samenwerking met woningcorporatie Portaal. Hierin wonen 'dragende en vragende' bewoners samen in één complex of woonblok. Samen zorgen zij voor een prettige woonomgeving. Zoals in Majella Wonen¹⁰. De vragende bewoners zijn huurders van De Tussenvoorziening: sociaal kwetsbare mensen die dakloos zijn geweest. De dragende bewoners zijn huurders van woningcorporatie Portaal: mensen met een grote sociale betrokkenheid die een actieve bijdrage willen en kunnen leveren aan de woonomgeving. Samen bouwen de vragende en dragende bewoners aan een thuis waar zij zich prettig voelen.

Bij Majella Wonen kunnen 35 cliënten, met begeleiding, een nieuwe start maken. Het doel is dat zij na drie jaar zelfstandig kunnen wonen met een huurcontract op eigen naam. Zij krijgen weer de regie over hun eigen leven en kunnen als goede buur samenleven. De begeleiding wordt verzorgd door De Tussenvoorziening. Voor bewoners die maatje of mentor zijn, is De Tussenvoorziening aanspreekpunt. Maar zij zijn zelfstandig huurder bij de woningcorporatie. Alle bewoners vormen samen een woonvereniging. Het concept mixed wonen is erg succesvol. Bewoners met een kwetsbaarheid bouwen er aan hun sociale

¹⁰ www.tussenvoorziening.nl/hulp-nodig/wonen/majella/

en maatschappelijke rollen, krijgen een groter sociaal netwerk en voelen zich prettig. Bewoners van de woningcorporatie zijn stuk voor stuk enthousiast over de sociale manier van leven en wonen. Het mes snijdt dus aan twee kanten.

Herstel of respijthuizen in zelfbeheer zijn bijvoorbeeld De Halte in Eindhoven¹¹, het Pitstophotel in Haarlem¹² en het Ervarings(t)huis in Utrecht¹³. Alle drie de woonvoorzieningen worden gerund door ervaringsdeskundigen. De Halte en het Pitstophotel zijn vooral een tussenstation voor een aantal dagen tot weken om even op adem te komen en bij te tanken. Dat kan zijn om een crisis te voorkomen. Het kan ook ingezet worden als nazorg om na een crisis eerst even verder op adem te komen om vervolgens gesterkt terug te gaan naar de eigen woning. Het Ervarings(t)huis is een samenwerking tussen ervaringsdeskundigen en jeugdzorg, waarbij zwerfjongeren en een tot coach opgeleide ervaringsdeskundige samen in een huis wonen met als doel weer een thuis te vinden. Naast woonplek is het Ervarings(t)huis een ontmoetingsplek van en voor gelijkgestemden. (Ex-)zwerfjongeren leren van elkaar en ondernemen samen activiteiten. Zo krijgen zij een sociaal netwerk, ontdekken zij hun eigen talent en kunnen ze bouwen aan een eigen toekomst. De jongeren in het Ervarings(t)huis worden ook zelf opgeleid tot ervaringscoaches. Een jeugdzorgorganisatie begeleidt de bewoners van het Ervarings(t)huis.

Het **Wegloophuis psychiatrie**¹⁴ is al 30 jaar een time-outvoorziening voor iedereen die de reguliere psychiatrie wil ontvluchten. Het Wegloophuis probeert mensen onder hun etikettering vandaan te halen door ze te stimuleren zelf te handelen (en niet te behandelen). Zij proberen een basis van vertrouwen te scheppen met een gelijkwaardige 'mens tot mens'-benadering, waarin respect en eigen verantwoordelijkheid centraal staan. Vanuit die basis kan het zelfvertrouwen van bewoners weer groeien en dat stimuleert ze hun leven in eigen hand te nemen. Bewoners die na zes maanden nog geen vervolghuisvesting hebben gevonden, kunnen (onder bepaalde voorwaarden) terecht in het zogenaamde 'Vervolghuis'. Zowel het Wegloophuis als het Vervolghuis kiezen voor kleinschalige opvang midden in de samenleving. In een gewoon huis in een gewone straat in een gewone wijk komen bewoners meer tot hun recht en vervreemden ze niet van de maatschappij.

Met de in gang gezette ambulantisering neemt de behoefte aan laagdrempelige time-out- of respijtvoorzieningen vanuit ervaringsdeskundigheid toe. Dergelijke initiatieven zijn daarom een essentieel onderdeel in het reguliere palet van woonvoorzieningen.

Wooninitiatieven vanuit een pgb

Chapeau Woonkringen¹⁵ initieert nieuwe kleinschalige wooninitiatieven samen met mensen met een psychische beperking en hun naasten. Al in de voorbereidingsfase informeren ze de buurt door buurtbewoners actief uit te nodigen voor een bijeenkomst. Buurtbewoners kunnen zo hun zorgen uiten en antwoord krijgen. De ervaring van Chapeau is dat als de beschermende woonvorm er staat, de buurtbewoners positief zijn en er contacten ontstaan met de buurt.

11 www.nieuwewegenggenopvang.nl/deelnemers/respijthuis-de-halte

12 www.zorghotelpitstop.nl

13 be4you2.nl/ervaringsleerthuis

14 www.wegloophuisutrecht.nl

15 www.chapeau-woonkringen.nl

Naast deze voorzieningen is het essentieel om te zorgen voor een breed palet aan woningen, van groepswo-
nen tot individueel wonen, in een hofje, woonblok of juist verspreid in de buurt, met hulp en ondersteuning
dichtbij of op afroep beschikbaar. Zie ook de Fokuswoningen uit de zorg voor mensen met een lichamelijke
beperking¹⁶. Een ander mooi voorbeeld hiervan is het **Kick Wilstraplantsoen**¹⁷ in Almere. Deze woningen zijn
speciaal gebouwd voor mensen met een psychische kwetsbaarheid. Hierbij gaat het om een nieuwbouwpro-
ject. Zeker bij nieuwbouwprojecten zijn er goede kansen om diversiteit in wonen te stimuleren.

○ **Vervullen sociale en maatschappelijke rollen**

Het vervullen van een zinvolle bijdrage aan de samenleving is voor elk mens belangrijk. Zo ook voor mensen
met een psychische kwetsbaarheid. Het is belangrijk dat er in de wijk expliciet aandacht is voor het ver-
vullen van sociale en maatschappelijke rollen. Ervaringsdeskundigen in de wijk, kwartiermakers en zelf-
regiecentra kunnen hierbij een belangrijke rol vervullen. De bouwstenen voor participatie en herstel vanuit
zelfregie¹⁸ zijn een hulpmiddel om te onderzoeken wat er al is en wat nog gerealiseerd zou moeten worden.

Veel buurthuizen zijn te hoogdrempelig voor mensen met een psychische kwetsbaarheid, zeker als zij 20
jaar aan de zijlijn hebben gestaan. Het is daarom essentieel om op gemeentelijk niveau niet alleen ruimte
te creëren voor reguliere maatschappelijke voorzieningen die zich ook openstellen voor mensen met een
psychische kwetsbaarheid, maar ook andersom te werken en te zorgen dat voorzieningen gecreëerd worden
op maat van mensen met een psychische of psychosociale kwetsbaarheid waar andere mensen ook welkom
zijn, zoals zelfregiecentra en herstelinitiatieven gerund door ervaringsdeskundigen. Op die manier realiseer
je meer dat mensen gaan meedoen. Een initiatief als Kwartiermakers kan hierbij helpen.¹⁹ Soms wordt dit
ook uitgevoerd als Maatschappelijk Verantwoord Ondernemen project, zoals Scoren in de wijk²⁰.

○ **Inkomen en aandacht voor financiële problemen**

Veel mensen met langdurige psychische problematiek hebben een laag inkomen. Soms is er sprake van
schulden. Uit een onderzoek in Utrecht blijkt bij 51% van de mensen die willen uitstromen uit beschermd
wonen of maatschappelijke opvang dat financiën een belemmerende factor zijn. Financiële problemen
zorgen voor stress, hetgeen weer invloed heeft op de psychiatrische problematiek en stabiliteit. Daarbij is
een financiële gezonde basis noodzakelijk om mee te kunnen doen in de samenleving. Aandacht voor de
financiële situatie van mensen met een psychische kwetsbaarheid is dus erg belangrijk. Dan gaat het erom
dat je bekijkt of iemand voldoende inkomen heeft en gebruik maakt van alle mogelijkheden die er zijn en of
er sprake is van schulden en hoe iemand hier zo goed mogelijk bij geholpen kan worden.

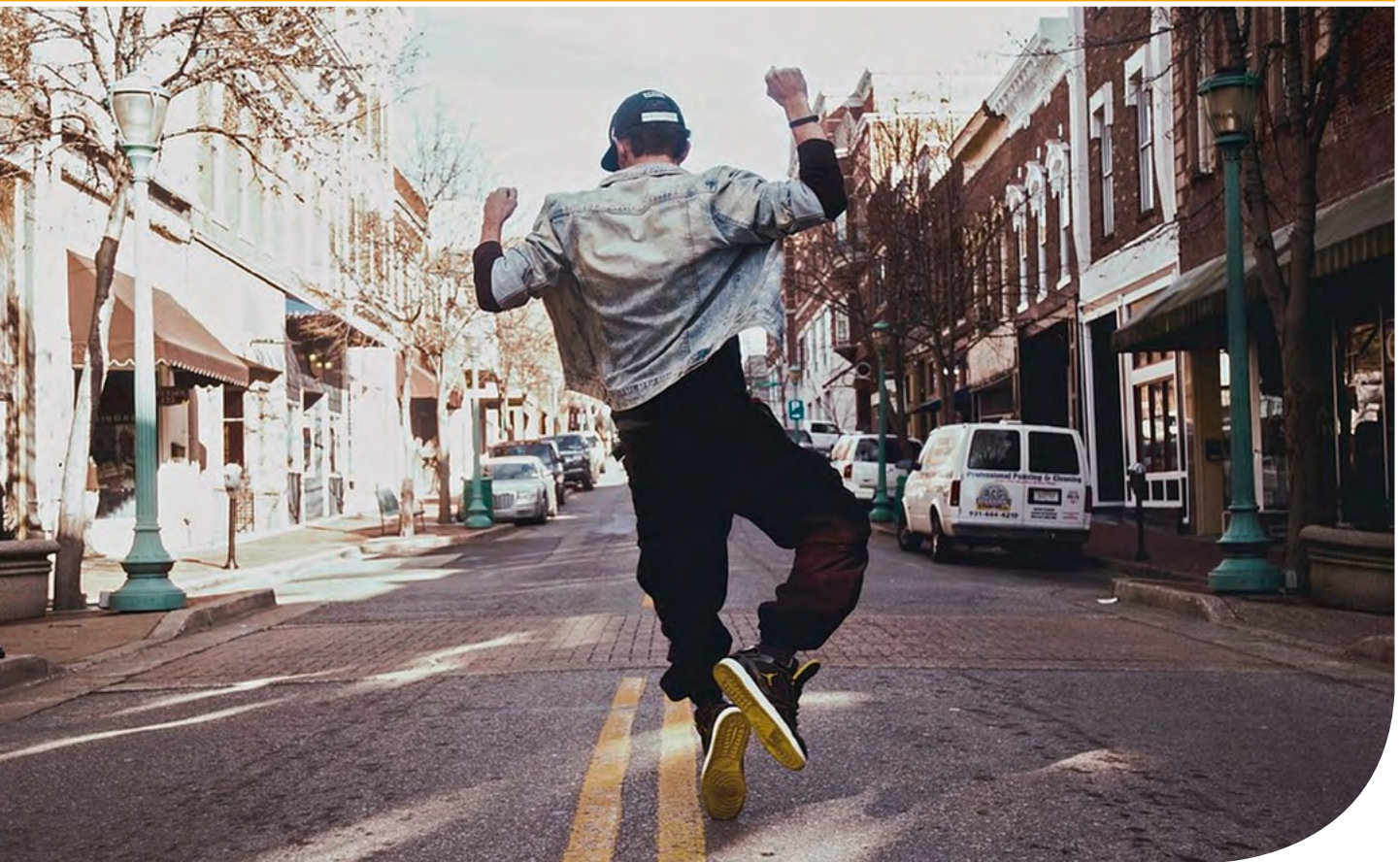
16 www.fokuswonen.nl

17 www.kickwilstraplantsoen.nl

18 [Bouwstenen voor participatie en herstel](#)

19 kwartiermaken.nl

20 www.scorenindewijk.nl

Ook de kostendelersnorm kan behoorlijk parten spelen. Gemeenten hebben de mogelijkheid om in bijzondere situaties de kostendelersnorm niet toe te passen. Het zou goed zijn om hiervoor aandacht te hebben bij mensen met een psychische kwetsbaarheid, zeker als het gaat om groepswonen en mantelzorgsituaties.

Woningen dienen betaalbaar en beschikbaar te zijn. Bijzondere aandacht verdienen jongeren onder de 21 jaar. Zij komen alleen voor huurtoeslag in aanmerking als zij een woning hebben onder de €412,- huur. In veel plaatsen zijn dergelijke woningen niet beschikbaar. Hierdoor is er voor deze jongeren geen passende woning beschikbaar. Zij moeten dan een aanvraag indienen voor beschermd wonen, of 'inhuizen' bij familie, vrienden, of op een andere manier voorzien in hun woonbehoefte.

🟡 **Voldoende zorg en ondersteuning; dichtbij, flexibel en bereikbaar**

Voor veel mensen is de zekerheid en het vertrouwen van goede zorg en ondersteuning, kundig en beschikbaar indien nodig essentieel. Juist als mensen dreigen terug te vallen of hier bang voor zijn is het belangrijk om te kunnen vertrouwen op goede afspraken met huisarts, specialistische ggz en het sociaal wijkteam. Het geeft rust en veiligheid als je weet dat begeleiding kan worden opgeschaald indien nodig en afgeschaald indien gewenst. Dat biedt een basis om nieuwe stappen te kunnen zetten, waardoor mensen uiteindelijk steviger zelfstandig wonen. Realiseer continuïteit in begeleider en begeleiding, zeker voor mensen die de overstap maken van beschermd wonen naar zelfstandig wonen.

Een veilig thuis in de samenleving moet voor iedereen bereikbaar zijn.

Versie december 2017

Auteur: Marry Mos

Ontwerp & opmaak: Suggestie & illusie

Fotografie: 123rf.com

Meer informatie bij Greetje.Senhorst@wijzijnmind.nl

MIND Landelijk Platform Psychische Gezondheid

Stationsplein 125, 3818 LE Amersfoort

info@wijzijnmind.nl | www.mindplatform.nl